

U trećem dijelu autor u četiri sekcije tumači kanone 6—9 sa XIV. zasjedanja Tridentskog koncila koji se tiču sakramentalne ispovijedi. Studira problematiku svakog kanona pojedinačno. A to zato što je svaki kanon preodređen stajalištima protestantske nauke i što je svakom kanonu prethodila posebna diskusija koncilskih otaca. Taj studij poduzima autor u četiri sekcije. 1. Na temelju Luterovih i Melangtonovih djela — tada najčešće citirani protestantski autori u katoličkoj kontroverzistici — iznosi pravu i iskonsku njihovu nauku o potrebi ispovijedi. 2. Na temelju papinske bule (Exsurge Domine iz god. 1520), na temelju cenzura i na temelju kontroverzističkih spisa iznosi katoličku nauku o sakramentu pokore. Izvršno ocrtava taj antiprotestantski *Sitz im Leben* koji je karakterističan za Tridentski koncil. 3. Studira redakciju svakog pojedinog kanona i nauku koja iz njeg izvire. 4. Suočava tridentske izričaje o potrebi sakramentalne ispovijedi s katoličkom praksom i naukom onog vremena analizirajući pojedine filozofsko-teološke formule koje su važne za razumijevanje tridentske nauke. U tu svrhu je autor posegao za rezultatima biblijskih, otačkih i liturgijskih studija. Takvo dogmatsko-liturgijsko istraživanje je *indispensabile* da bi se moglo riješiti neki teološki problem. U vrijeme Tridentinuma koncilski oci nisu imali takvo poznavanje biblijskih, otačkih i liturgijskih izvora kao npr. mi danas, pa zato njihove diskusije nisu mogle biti teološki sveobuhvatne.

Do kakvih je rezultata na temelju takve ozbiljne analize autor došao?

U prvom dijelu autor je motivirao neke izreke u 5. poglavlju nauke i početak 9. kanona. Odgonetnuo je vjerojatne recenzente i redaktore koncilskih kanona i članaka u pogledu sakramenta ispovijedi (Seripando, Laynez i Salmeron).

U drugom je dijelu upozorio na prisutnost dviju književnih vrsta (*capituli* i *canones*) u dekretu o sakramentu pokore. Pokazao je kako je nakan koncilskih otaca bila staviti svu nauku u kanone. Tako su capitali ostali kao autoritativni komentar nauke izražene u kanonima. Pokazao je kako je veliku ulogu igrao na izričaj tih kanona *Sitz im Leben*, a taj je bio sasvim antiprotestantski i polemički. Koncilski su oci u prvom redu htjeli

braniti katoličku nauku i praksu o sakramentu pokore koju su protestanti pobijali, a pri tom nisu htjeli ni mogli iznijeti kompletnu i iscrpnu panoramu tradicionalne nauke i prakse sakramenta pokore.

U trećem dijelu autor iznosi sadržaj božanskog otajstva izražen u koncilskim dekretima suočavajući ga s drugim doktrinalnim izričajima tridentskog koncila i s dugovječnom praksom i tradicijom koju tridenski oci očito nisu htjeli oklaštiti ili zaniijekati ali nisu imali prilike svu tako poznavati kao mi danas a ni iznijeti je u tako sržnim, vremenskim uvjetovanim dekretima o sakramentu pokore. Autor je u ovom dijelu, analizirajući pojmove kao *ius divinum*, *anathema*, *fides*, *haeresis*, *peccatum*, *actus judicialis*, *index*, pokazao njihovu *polivalentnu* vrijednost i to onu vrijednost koju su oni imali upravo u vrijeme koncilskih otaca, a ne onu koju oni imaju danas u naše vrijeme. Upozoravajući na te mentalne sheme autor je sagradio most po kojemu se može iz našega vremena doprijeti u vrijeme koncilskih otaca i tako razumjeti njihovu poruku i nju onda pretočiti u naš suvremeni govor. »Dosta, uvjereni smo da, ako nije moguće doseći božansku stvarnost bez utjelovljenja u njezin izričaj, ali je isto tako nepravedno samu stvarnost identificirati sa shvaćanjem i s izražavanjem što ga o njoj imaše neko određeno vrijeme« (str. 336). Zašto? Autor odgovara: »A to bilo zbog stanovitosti promjenljivosti govora bilo zbog već naglašene bremenitosti božanskog otajstva koje nipošto ne može biti izrečeno jedanput zauvijek« str. 326.

Studija je od izvanredno velike važnosti za teologe. Ona doista donosi novih spoznaja koje pomažu boljem razumijevanju nauke Tridentinuma o sakramentu pokore.

Adalbert Rebić

M. Srakić — A. Jarm (priredili), POMIRBENO SLAVLJE, Đakovo 1978, Str. 222.

Knjiga *Pomirbena slavlje* sastoji se od tri dijela. U prvom dijelu (str. 7—88) autori nam pružaju teološko-pastoralne refleksije o sakramentu pokore. Ovih je osamdesetak stranica zapravo repetitorij sakramenta pokore. Tu je izložena definicija po-

kore, kratka povijet sakramenta pokore, elementi sakramenta pokore, elementi individualne ispovijedi, liturgijski i pastoralni vid sakramenta pokore odnosno ispovijedi. Ovdje je dakle ukratko izneseno sve najvažnije o sakramentu pokore. Slavlje sakramenta pokore nije uvijek bilo jednako, ono je slijedilo svoj razvoj. Autori pokazuju taj razvoj u tri etape te naslućuju s obnovom sakramenta pokore po Drugom vatikanskom saboru četvrtu etapu. Opisuju najprije narav pokore u prvim stoljećima Crkve kada je veoma teško bilo postići pomirenje i kada je pokora bila ozbiljno shvaćena. U 6. stoljeću pojavljuje se *tarifna* pokora po kojoj grešnik dobiva pomirenje svaki put kad griješi. Mora se obratiti svećeniku, ne više biskupu, i privatno mu reći grijehe. Ispovjednik je taksirao grijehe prema Penitencijalu koji je imao uza se. Postojalo je više Penitencijala. Taj novi način sakramenta pokore koji su po Evropi širili keltski i irski monasi nije baš bez otpora i bez teškoća ušao u život Crkve sa strane crkvenih vlasti. Bilo je, dapače, na jednom crkvenom saboru i osude ove nove pokore. Ali narod je oduševljeno prihvatio taj novi oblik pokore: ta dobivao je pomirenje kad god je htio! Taj novi oblik pokore osobito se razvio u karolinško doba (od 8. do 9. stoljeća). U ovom obliku pokore, u tarifnoj pokori, korijeni su naše dosadašnje pokorničke prakse koja se formirala tek negdje krajem 12. stoljeća. Tek IV. lateranski sabor propisuje za cijelu Zapadnu crkvu jedinstvenu pokorničku disciplinu (DS 812). Tu disciplinu ponovno sankcionira i još opširnije razrađuje Tridentiski koncil 1551. godine. Kao takva ostala je na snazi sve do naših dana, do novih dokumenata i odredaba koje su iznikle iz obnove Drugog vatikanskog sabora.

U drugom dijelu (str. 89—180) ponuđeni su razni oblici praktičnog pokorničkog slavlja, na primjer pokorničko slavlje u došašću, u korizmi, za Uskrs, za djecu, za mlade, itd. Taj je dio veoma bogat idejama. Svećenicima može izvanredno poslužiti u organiziranju pokorničkih bogoslužja. U svakom obrascu navedene su i pjesme koje se mogu pjevati, i suvremene i starije (po izboru). Lijepo su obrađeni i ispiti savjesti. Svakako svatko može u tim obrascima naći bogatstvo materijala.

U trećem su dijelu kratka tumačenja najvažnijih biblijskih čitanja koja se čitaju prilikom pokorničkih bogoslužja. Na kraju su ponuđeni razni ispiti savjesti: za odrasle, za mladež, za djecu. Ti ispiti savjesti su veoma opširni i, smijemo to istaknuti, humanosociološki formulirani, to jest uzimaju ozbiljno u obzir grijehe protiv čovjeka i nastoje savjest oblikovati tako da ona svoj odnos prema Bogu mjeri po svom odnosu prema svome bližnjemu, prema čovjeku.

Knjiga je izvrstan priručnik za pokornička bogoslužja. Preporučamo je svakom svećeniku.

Adalbert Rebić

KATEKIZACIJA SUVREMENIH SELILACA. Priredilo: Vijeće BK za hrvatsku migraciju. »Znakovi i gibanja« 15. Kršćanska sadašnjost Zagreb 1978, 131 strana, 60 dinara.

Ova knjižica predstavlja zbornik članaka koje su napisali različiti autori koji djeluju u domovini i u inozemstvu. Knjižicu je priredilo Vijeće BK za hrvatsku migraciju. Izražava brigu sviju nas za one koji sele iz svoje domovine i drugdje traže posao, stan pa, konačno, i novu domovinu. Oko takvih, naravno i pastva ima svoje specifično lice; mora biti prilagođena suvremenom selilaštvu; mora biti dinamična i tražilačka, ni pošto statička i samo administracijska; mora biti i sama ona selilačka, nomadska: kuda »stado« tuda i »pastiri«. Knjižica upravo želi ocrtati i pokrenuti takvu postavu. Sadrži najprije poruku Pete Biskupske sinode o današnjoj katehizaciji posebice djece i mlađih. Slijedi zatim poruka domaće Crkve iseljeničkoj pastvi i to poruka zagrebačkog nadbiskupa i predsjednika Biskupske konferencije Jugoslavije za iseljenički dan Mons. Franje Kuharića. Potom ima nekoliko članaka različitih autora koji obrađuju iseljeničku pastvu pod raznim oblicima: Božji narod u pokretu u New Yorku (Kard. H. E. T. Cooke), značenje kateheze za dušobrižništvo Roma (Kard. J. Höffner), današnji zadatak kateheze s obzirom na Japan (Kard. Paul Taguchi), kateheza i narod u pokretu (H. H. Wittler), kateheza selilačke djece (A. Ancel), razvikanje obiteljskih odnosa selilaca i kateheza njihove djece (S. S. Gaudens), Pastoralna briga za nomade i Rome